

Barcelona impulsa la recuperació patrimonial, de la memòria i la biodiversitat del Rec Comtal

- » El Govern municipal elabora un pla director amb un paquet de mesures i actuacions per posar en valor aquest gran canal hidràulic construït a mitjans del segle X que va abastir d'aigua la ciutat fins a mitjans del segle XX
- » Es planteja una nova mirada que vagi més enllà de la conservació de la infraestructura i aposti per crear un recorregut urbà amb nous espais públics de repòs i interpretació de les restes arqueològiques i la memòria col·lectiva del rec
- » Es proposen 33 punts d'intervenció al llarg de tot al traçat de la sèquia medieval on s'aplicaran criteris ambientals, paisatgístics i de patrimoni per crear espais de qualitat i recuperar el rec com a infraestructura verda i de recorregut urbà

Barcelona impulsa la recuperació patrimonial, de la memòria col·lectiva i la biodiversitat del Rec Comtal i la protecció i millora de l'entorn del traçat. Aquest és l'objectiu del Pla Director del Rec Comtal elaborat pel Govern municipal, que inclou una sèrie d'actuacions per posar en valor aquest gran canal hidràulic construït a mitjans del segle X que va abastir d'aigua la ciutat fins a mitjans del segle XX.

El document –redactat per Carles Enrich Studio– vol preservar el valor patrimonial i social d'aquesta sèquia medieval que, al llarg del seu recorregut, va ser un punt de connexió entre barris i municipis, començant pel seu naixement a Montcada i Reixac i travessant Barcelona per 11 barris dels districtes de Nou Barris, Sant Andreu, l'Eixample, Sant Martí i Ciutat Vella. En tractar-se d'una sèquia a l'aire lliure, durant el seu període actiu va significar un catalitzador de l'espai públic i la vida social dels ciutadans, i una explotació de l'agricultura i la indústria. És per tant, un element indispensable per entendre el desenvolupament econòmic i social dels darrers 1.000 anys de la història del pla de Barcelona.

Inauguració de les obres de desviament del Rec Comtal, al 1916 (esq.) i el rec a la plaça de les Glòries, prop dels Encants, al 1917 (dreta). Autor: Frederic Balell / Arxiu fotogràfic de Barcelona

Rec al Pont dels Josepets al carrer del Segre de Sant Andreu (esq.) i al Pont del Paixeret (dreta). Autor: Tomás Fàbregas / Arxiu fotogràfic de Barcelona.

*Nens caminant al costat del Rec Comtal a la dècada dels 50.
Autor desconegut / Fons Ricard Ramos / Arxiu Associació Cultural Montcada*

En l'actualitat, el caràcter i l'activitat vinculada al rec s'ha perdut majoritàriament i les restes arqueològiques que se'n conserven es troben en estat d'abandó. L'únic tram que manté el seu ús de canal amb aigua es troba en l'àmbit entre Montcada i Vallbona, tot i que la seva fesomia ha evolucionat molt i suposa només un 5% de la longitud total del rec.

Tot i que sigui una estructura que ha quedat oculta sota el creixement urbà, el Rec Comtal és un element amb un gran potencial i recuperar-lo va més enllà d'intervenir en la seva traça. També cal tirar endavant accions vinculades al planejament i la gestió urbanística de l'espai públic, a la memòria, a la seva capacitat d'articulació i d'integració social, a l'estratègia territorial de gestió de l'aigua, a la facultat de configurar una infraestructura verda dins un marc de rutes blaves, al seu pas entre la trama urbana consolidada tot generant un nou recorregut i a la gestió i socialització del patrimoni arqueològic, arquitectònic i paisatgístic.

El Pla Director, doncs, planteja la necessitat d'una nova mirada sobre el Rec Comtal que va més enllà del seu patrimoni construït i d'entendre que el seu valor patrimonial també inclou la petjada que ha quedat i que explica la forma urbana de Montcada i de Barcelona.

El document preveu criteris d'intervenció en les restes arqueològiques trobades al llarg dels gairebé 13 quilòmetres del Rec Comtal per generar espais de qualitat i mesures de protecció addicionals per no perdre el rastre que ha deixat el Rec Comtal en els barris al llarg dels anys. Es parteix d'una diagnosi precisa de l'estat actual del rec i es proposa 33 punts d'intervenció entre Montcada i Barcelona a partir d'unes directrius per a la regeneració urbana del seu entorn que recuperen el seu caràcter original d'infraestructura verda.

Amb tot plegat, el canal cobrarà vida de nou a través d'espais públics, de repòs i d'interpretació de les restes arqueològiques, amb la creació d'un eix interurbà naturalitzat que garantirà la protecció dels vestigis d'una infraestructura clau per entendre el creixement i l'evolució de Barcelona en els darrers segles.

33 punts d'intervenció amb uns criteris per crear espais de qualitat

El pla proposa 33 punts d'intervenció per recuperar el rec com a infraestructura verda i recorregut urbà, i defineix criteris i pautes a seguir en cada intervenció per afavorir la regeneració urbana i crear espais de qualitat. Es tracta de criteris ambientals i paisatgístics per a l'espai públic i de protocols a nivell de gestió urbanística, patrimoni i afectacions a sistemes existents a aplicar en totes les intervencions vinculades a aquesta infraestructura hidràulica.

Els criteris es poden aplicar en diferents situacions, depenent del grau d'intervenció i de les necessitats programàtiques de cada punt, i tenen els objectius següents:

- Assolir el màxim de superfície permeable i infiltració d'aigua de pluja al subsòl.
- Introduir vegetació autòctona i del paisatge com un element fonamental del projecte d'urbanització dels espais lliures.
- Garantir la continuïtat urbana en un recorregut de mobilitat podem dir a peu i amb bicicleta.
- Mantenir tots els elements naturals i patrimonials existents, incloent el patrimoni arqueològic, cultural, ecològic i social. S'incorporaran tant elements vinculats a les traces i permanències físiques com elements intangibles i de senyalització per facilitar la comprensió unitària del recorregut com a patrimoni cultural de la ciutat.
- Incorporar mesures d'eficiència energètica, durabilitat i baix cost de manteniment. Es faran servir materials duradors (paviments permeables i mobiliari de fàcil conservació) i d'eficiència energètica (enllumenat de baix consum i amb sensors de presència) i vegetació de qualitat (estalvi d'aigua de reg, escocells continus, franges verdes per als aparcaments, espècies arbòries de port gran i vertical, que no envaeixin la calçada, facin volta verda i no malmetin les voreres).

El següent mapa situa les 33 intervencions proposades, amb nou zones destacades com a exemple de recuperació i recreacions virtuals dels espais que es regeneraran:

Simulacions de les intervencions de recuperació a la Bassa Vella de la Torre (esq., 2 al mapa) i al Pont de la Vaca (dreta, 3).

Simulacions de les intervencions de recuperació al Parc Molí de Sant Andreu (esq., 4) i a l'Església de Sant Andreu (dreta, 5).

Simulacions de les intervencions de recuperació a la Nau Bostik (esq., 6) i a la Monumental (dreta, 7).

Simulacions de les intervencions de recuperació al Molí del Comendador (esq., 8) i a les Basses de Sant Pere (dreta, 9).

Protecció patrimonial sobre el traçat del rec

Dins de les mesures que inclou el pla, hi ha contemplada l'aplicació de criteris de protecció patrimonial en les parcel·les on s'ha construït edificacions sobre l'antic traçat del Rec Comtal. En aquest sentit, la Comissió de Govern ha aprovat inicialment una modificació dels plans especials de protecció del patrimoni arquitectònic històric-artístic –els catàlegs– que inclouen el traçat del rec als districtes de Nou Barris, Sant Andreu, Sant Martí, Eixample i Ciutat Vella.

Actuacions fetes i en marxa i properes passes

El Pla Director del Rec Comtal s'erigeix com a guia de les futures intervencions al traçat de l'antiga infraestructura hidràulica, i a partir del proper mandat s'aniran concretant i pressuposant les actuacions. I es farà de forma coordinada i participada en el marc de la Taula Ciutadana de Patrimoni.

A més, se suma a altres actuacions ja fetes o en marxa. En el marc de les obres de transformació de la Meridiana, per exemple, va aparèixer un tram de l'antic rec a la mitjana de l'avinguda en el tram comprès entre els carrers Trinxant i Nació. Les restes es van documentar arqueològicament, es van soterrar degudament protegides per assegurar-ne la conservació i es van col·locar dues xapes d'acer amb les lletres retallades al punt exacte per fer visible als vianants que hi circulin que per allà hi passava el rec.

Renders (ZIP)

A les obres del tramvia que s'estan fent a l'avinguda Diagonal també van aparèixer restes del Rec Comtal. Concretament, un tram d'uns 30 metres de llarg entre els carrers de Castillejos i Padilla que es correspon a una desviació del seu traçat original arran del projecte de construcció de la plaça de braus de la Monumental a inicis del segle XX. L'Ajuntament tirarà endavant una intervenció similar a la de l'avinguda Meridiana per senyalitzar-lo i fer-lo visible degudament.

Paral·lelament, el Consorci del Besòs té en marxa un projecte per arranjar i renaturalitzar el rec Comtal en l'únic tram amb aigua i descobert, al barri de Vallbona, i consolidar un camí lateral que conformi un recorregut per a vianants i bicicletes entre Vallbona i Trinitat Vella. Es buscarà recuperar la biodiversitat i la fauna amb refugis d'ictiofauna i d'anfibis, així com la recuperació vegetal de ribera incorporant tècniques de bioenginyeria en el traçat del canal. El recorregut, per una banda, actuarà com a fil conductor del patrimoni històric-cultural i natural del barri en relació als elements de l'agricultura i de l'aigua i, per l'altra, permetrà comunicar aquest territori amb el seu entorn. S'actuarà en un total de 28.800 m², i el projecte es tirarà endavant amb fons europeus Next Generation rebuts en el marc del Pla de Sostenibilitat Turística en Destinacions de Barcelona (PSTD). El projecte s'està redactant actualment, i la previsió és iniciar les obres a finals de 2023.

A més, l'Ajuntament ha posat en marxa un espai web que amplia informació referent al Rec Comtal: barcelona.cat/rec-comtal